

НАРЕДБА № 4 от 25.05.2016 г. за придобиване на квалификация по професията „Маркшайдер“

Обн. - ДВ, бр. 43 от 07.06.2016 г., в сила от 07.06.2016 г.

Издадена от министъра на образованието и науката

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 544050 „Маркшайдер“ от област на образование „Техника“ и професионално направление 544 „Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми“ съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 544050 „Маркшайдер“ съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на трета степен на професионална квалификация за специалността 5440501 „Маркшайдерство“.

Чл. 3. Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 3 и 6 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебен план и учебни програми за обучението по специалността по чл. 2.

Раздел II

Съдържание на Държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните знания, умения и компетентности в края на обучението, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 544050 „Маркшайдер“, както и изискванията към кандидатите, описанието на професията, единиците резултати от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите.

(2) Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професията „Маркшайдер“ определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва необходимите професионални знания, умения и компетентности.

Заключителни разпоредби

§ 1. Тази наредба се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 2. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

Министър: Меглена Кунева

Приложение към чл. 2

Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професията „Маркшайдер“

Професионално направление:	
544	„Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми“
Наименование на професията:	
544050	„Маркшайдер“
Специалности:	Степен на професионална квалификация
5440501 „Маркшайдерство“	Трета
Ниво на квалификация според Европейската квалификационна рамка (ЕКР) – 4	Ниво на квалификация според Националната квалификационна рамка (НКР) – 4

1. Изисквания към кандидатите

1.1. Изисквания за входящо минимално образователно равнище за ученици и за лица, навършили 16 години

За придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията „Маркшайдер“ от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 ЗПОО (утвърден от министъра на образованието и науката със Заповед № РД-09-413 от 12.05.2003 г.; изм. и доп. със Заповед № РД-09-04 от 8.01.2004 г., Заповед № РД-09-34 от 22.01.2004 г., Заповед № РД-09-255 от 9.04.2004 г., Заповед № РД-09-274 от 18.02.2005 г., Заповед № РД-09-1690 от 29.09.2006 г., Заповед № РД-09-828 от 29.06.2007 г., Заповед № РД-09-1891 от 30.11.2007 г., Заповед № РД-09-298 от 19.02.2009 г., Заповед № РД-09-1803 от 29.10.2009 г., Заповед № РД-09-621 от 18.05.2010 г., Заповед № РД-09-1728 от 1.12.2010 г., Заповед № РД-09-748 от 13.06.2011 г., Заповед № РД-09-1805 от 9.12.2011 г., Заповед № РД-09-638 от 23.05.2012 г., Заповед № РД-09-59 от 21.01.2013 г., Заповед № РД-09-182 от 25.02.2013 г., Заповед № РД-09-74 от 20.01.2014 г., актуализирана със Заповед № РД-09-1833 от 11.12.2015 г.) входящото минимално образователно равнище е:

- за ученици - завършен седми клас при срок на обучение 5 години или завършено основно образование при срок на обучение 4 години (обучението се осъществява по рамкова програма В);

- за лица, навършили 16 години - завършено средно образование или придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити (обучението се осъществява по рамкова програма Е).

1.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит

За обучение по професията „Маркшайдер“ с придобиване на трета степен на професионална квалификация не се изисква кандидатите да притежават професионална квалификация или професионален опит по други сродни професии,

когато обучението е по рамкова програма В. В обучение по рамкова програма Е с придобиване на трета степен на професионална квалификация може да участват само лица с придобита квалификация по професия с втора степен на професионална квалификация.

Лицата, които притежават професионален опит по професията „Маркшайдер“, могат да придобият квалификация по тази професия или по част от нея чрез валидиране на придобити с неформално или самостоятелно учене резултати от ученето при спазване на Наредба № 2 от 2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности на министъра на образованието и науката (ДВ, бр. 96 от 2014 г.).

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в законови и подзаконови актове (здравословно състояние, правоспособност и др.)

Маркшайдерството (на немски: markscheider - от mark - граница, и scheider - разделям) е наука, която се занимава с измервания под и над земята при изграждане на подземни минни изработки, подземно строителство на съоръжения или наземен добив на полезни изкопаеми.

Маркшайдерът извършва основни геодезични и маркшайдерски измервания, изчислява координати и коти на маркшайдерските точки, анализира фактически и допустими грешки при извършване на маркшайдерските задачи, създава и поддържа точен модел на минните изработки, изчислява обема на земните маси и полезните изкопаеми, участва в текущото планиране на развитието на минните заходки, осигурява основни минно-технологични процеси (взривни работи; контрол на коти и наклони на работни площадки; трасиране на надземни и подземни съоръжения, оси и направления на изработки; изследване на деформации; придобиване и рекултивиране на терени), изработва маркшайдерски планове, карти и профили; създава и поддържа опорна маркшайдерска мрежа.

Деяностите, извършвани от маркшайдера, изискват той да е комуникативен, да работи в екип, да поема отговорност за работата си и за екипа, който ръководи. Да отговаря за точността на маркшайдерските измервания, изработените планове и карти, изчислените обеми, за геодезическата апаратура и офис техника.

За упражняване на професията „Маркшайдер“ се изисква: концентрация на вниманието, наблюдателност и добра памет, логическо мислене и комбинативност, пространствено виждане за тела и обекти, физическа издръжливост, умение за организиране и планиране на дейността, за оформяне на чертежи и техническа документация, добри математически способности, ориентиране в пространството, готовност за работа в екип, прецизно спазване на изискванията и инструкциите, умения за справяне в проблемни ситуации, търпение и упоритост, отговорност, коректност.

Работата на маркшайдера съчетава разнообразни трудови дейности, част от които се осъществяват в открити или подземни рудници и кариери, а друга част - в работни помещения. И двата вида дейности се извършват целогодишно, като работата може да бъде и при тежки климатични условия (влага, запрашеност, висока или ниска температура). Понякога се налага да се работи с удължено работно време, а по изключение - и в почивните, и в празничните дни.

Обработката на маркшайдерските измервания и изработването на документацията и отчетите се осъществяват в офиси, при нормално работно време и натовареност.

За осъществяване на маркшайдерските измервания се работи с теодолити, нивелири, тотални станции, ГНСС (глобални навигационни спътникови системи, GPS)

приемници, лазерни скенери, ниско- и бавнолетящи самолети за аерофотограмметрия, земнофотограмметрични снимачни инструменти, справочна и каталожна литература за геодезическа апаратура и ръководства за работа с нея.

За обработка на маркшайдерските измервания, изчисляване на обеми иззета минна маса и изработка на карти, планове и друга документация се ползват специализиран софтуер и интернет, фотограмметрична апаратура, офис техника, техническа документация (закони, наредби, инструкции, проекти, карнети, карти, планове и др.).

Маркшайдерът има възможност да работи в държавни и частни институции, в геодезически, добивни и строителни фирми.

2.2. Възможности за продължаване на професионалното обучение

Лицата, придобили трета степен на професионална квалификация по професията „Маркшайдер“, могат да продължат обучението си по друга професия от професионално направление „Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми“ или по професия „Геодезист“ от професионално направление „Архитектура, урбанизъм и геодезия“.

2.3. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД - 2011) в Република България, утвърдена със Заповед № РД-01-931 от 27.12.2010 г. на министъра на труда и социалната политика, изм. и доп. със заповеди № РД-01-204 от 28.02.2011 г., № РД-01-426 от 30.05.2011 г., № РД-01-529 от 30.06.2011 г., № РД-01-533 от 30.06.2011 г., № РД-01-952 от 29.12.2011 г., № РД-01-586 от 6.07.2012 г., № РД-01-1002 от 19.12.2012 г., № РД-01-979 от 21.12.2013 г., № РД-01-933 от 19.12.2014 г. и № РД-01-1027 от 22.12.2015 г.

Съгласно НКПД - 2011 придобилият трета степен на професионална квалификация по професията „Маркшайдер“ може да заема следните длъжности от НКПД:

- 3119-3037 Техник, маркшайдер;
- 3119-3067 Специалист, маркшайдер;
- 3112-3003 Техник, геодезия, фотограмметрия и картография;
- 3112-3006 Техник, земемерство, земеустройство;
- 3118-3008 Чертожник, картография;
- 3118-3016 Чертожник, топография;
- 8111-2005 Замервач, отчетник,

както и други длъжности, допълнени при актуализиране на НКПД.

3. Единици резултати от ученето (ЕРУ)

Обща задължителна професионална подготовка (относителна тежест: 30 %)

- 1. ЕРУ Организация на труда
 - 1.1. РУ Организира работния процес
 - 1.2. РУ Отговаря за разпределението на дейностите в работния процес
- 2. ЕРУ Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда
 - 2.1. РУ Спазва санитарно-хигиенните норми и здравословните и безопасни условия на труд на работното място
 - 2.2. РУ Осъществява превантивна дейност по опазване на околната среда
 - 2.3. РУ Овладева аварийни ситуации
- 3. ЕРУ Комуникация и чужд език
 - 3.1. РУ Общува ефективно в работния екип
 - 3.2. РУ Води ефективна бизнес комуникация
 - 3.3. РУ Владее чужд език по професията
- 4. ЕРУ Информационни и комуникационни технологии
 - 4.1. РУ Познава съвременните информационни и комуникационни технологии
 - 4.2. РУ Използва различни по вид информационни и комуникационни технологии
- 5. ЕРУ Икономика и предприемачество

- 5.1. РУ Познава основите на икономиката
- 5.2. РУ Формира предприемаческо поведение

Отраслова задължителна професионална подготовка (относителна тежест: 20 %)

- 6. ЕРУ Техническо чертане
 - 6.1. РУ Разчита плановете, карти, схеми и профили
 - 6.2. РУ Познава основите на техническото чертане
- 7. ЕРУ Минно дело и геология
 - 7.1. РУ Запознат е с основите на геологията
 - 7.2. РУ Знае основите на минното дело

Специфична за професията задължителна професионална подготовка (относителна тежест: 50 %)

- 8. ЕРУ Геодезически и маркшайдерски измервания
 - 8.1. РУ Извършва геодезически измервания
 - 8.2. РУ Използва и поддържа маркшайдерската мрежа
 - 8.3. РУ Извършва маркшайдерско заснемане
- 9. ЕРУ Геодезически и маршайдерски изчисления
 - 9.1. РУ Извършва геодезически задачи
 - 9.2. РУ Извършва маркшайдерски задачи
 - 9.3. Изчислява обем на иззета минна маса
- 10. ЕРУ Модели на минни изработки
 - 10.1. РУ Изработва модели на минни изработки
 - 10.2. РУ Разчита техническата документация и познава нормативните актове
- 11. ЕРУ Минно планиране и контрол
 - 11.1. РУ Участва в планирането на минните работи
 - 11.2. РУ Извършва трасировъчни работи
 - 11.3. РУ Извършва контрол на подземни и наземни съоръжения и изработки

ЕРУ 1

Наименование на единицата:	Организация на труда
Код:	3-1 Важи за всички специалности от трета степен на професионална квалификация от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО)
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР):	4
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР):	4
Наименование на професията:	<u>Маркшайдер</u>
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР):	4
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР):	4
Резултат от учене 1.1:	Организира работния процес
Знания	• Познава структурата на стопанската организация • Познава методите за нормиране на работния процес • Познава нормативните документи, свързани с

Наименование на единицата:	Организация на труда
	професията • Познава планирането на ресурси, свързани с работния процес • Познава трудовоправните отношения между работодател и работник
Умения	• Планира работния процес • Съставя график на работните задачи • Познава нормативните документи, свързани с професията
Компетентности	• Ефективно организира работния процес • Предлага и мотивира необходимостта от промени в работните процеси
Резултат от учене 1.2:	Отговаря за разпределението на дейностите в работния процес
Знания	• Познава видовете дейности в работния процес • Познава изискванията за изпълнение на видовете дейности • Познава начините за организация на дейностите в работния процес
Умения	• Организира дейностите в работния процес • Спазва етичните норми на поведение • Кооперира изграждането на работната среда
Компетентности	• Ефективно разпределя дейностите в работния процес • Подпомага и съдейства за създаване и поддържане на етична работна среда
Средства за оценяване:	Средство 1: • Решаване на тест Средство 2: • Решаване на казус по зададен сценарий
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1 и 2: • Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1:

Наименование на единицата:	Организация на труда
	Дефинира основни теоретични понятия в областта на: • организация на работния процес За средство 2: Дефинира основни теоретични понятия в областта на: • разпределението на дейностите в работния процес

ЕРУ 2

Наименование на единицата:	Здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) и опазване на околната среда
Код:	3-2 Важи за всички специалности от трета степен на професионална квалификация от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 2.1:	Спазва санитарно-хигиенните норми и здравословните и безопасни условия на труд на работното място
Знания	• Познава нормативните документи за здравословни и безопасни условия на труд • Изброява професионалните и здравните рискове при различни трудови дейности • Знае защитните приспособления и средства за сигнализация и маркировка за осигуряване на ЗБУТ
Умения	• Организира работните дейности, опазвайки живота и здравето – своите и на околните • Провежда инструктаж на работния екип за безопасна работа • Осигурява безопасността на работната площадка
Компетентности	• Спазва мерките за безопасност и се отнася с отговорност към хората
Резултат от учене 2.2:	Осъществява превантивна дейност за опазване на околната среда
Знания	• Посочва рисковете от замърсяване на околната среда • Познава нормативните изисквания за опазване на околната среда

Наименование на единицата:	Здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) и опазване на околната среда
	• Познава специализирани уреди за проверка на концентрацията на вредности и замърсители
Умения	• Проверява периодично концентрацията на вредности със специализирани уреди • Прилага дейности за поддържане на допустимите норми на замърсяване • Организира събиране и съхраняване на опасни продукти и излезли от употреба детайли, възли, материали, спазвайки технологията за събиране и рециклиране
Компетентности	• Притежава екологично съзнание за опазване на околната среда • Анализира причините за екологично замърсяване • Спазва изискванията и правилата за опазване на околната среда
Резултат от учене 2.3:	Овладеява аварийни ситуации
Знания	• Знае терминологията, свързана с аварийните ситуации • Познава нормативните документи за аварийна безопасност • Изброява правилата за работа при аварии и аварийни ситуации • Познава реда за разследване на аварии и злополуки • Познава видовете травми и методите за оказване на първа помощ
Умения	• Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа • Организира действията на екипа при аварии • Оказва първа помощ на пострадали при авария
Компетентности	• Действа адекватно и отговорно при овладяване на възникнали аварийни ситуации в съответствие с установените вътрешнофирмени правила за аварийна безопасност
Средства за оценяване:	Средство 1: • Решаване на тест Средство 2:

Наименование на единицата:	Здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) и опазване на околната среда
	• Решаване на казус по зададен сценарий
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1 и 2: • Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Владее основни теоретични знания за: • санитарно-хигиенните норми; • здравословните и безопасни условия на труд на работното място; • превантивната дейност за опазване на околната среда; • овладяването на аварийни ситуации и оказването на първа помощ на пострадали За средство 2: • Избира най-адекватния тип поведение при дадената рискова ситуация • Вярно и точно определя необходимите действия за оказване на първа помощ

ЕРУ 3

Наименование на единицата:	Комуникация и чужд език
Код:	3-3 Важи за всички специалности от трета степен на професионална квалификация от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	<u>Маркшайдер</u>
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 3.1:	Общува ефективно в работния екип
Знания	• Познава ролите на отделните длъжности в екипа, техните взаимоотношения и йерархични връзки
Умения	• Комуникира в работен порядък с екипа и персонала на предприятието
Компетентности	• Способен е да комуникира ефективно с всички участници в трудовия процес съобразно работния протокол • Поема отговорности при работа в екип

Наименование на единицата:	Комуникация и чужд език
Резултат от учене 3.2:	Води ефективна бизнес комуникация
Знания	• Познава етичните норми на разговора • Познава правилата за вербална и невербална комуникация • Познава ефективното поведение при конфликти • Познава правилата и изискванията, свързани с водене на делова кореспонденция • Познава средства за водене на делова комуникация
Умения	• Разпознава и избягва конфликтни ситуации • Решава конфликтни ситуации • Води делова комуникация – писмена и устна • Извлича необходимата информация за удовлетворяване на изискванията на клиентите • Защишава правата на потребителите • Прави проучвания на пазара за налични алтернативни решения
Компетентности	• Провежда ефективна комуникация с клиенти и потребители съобразно индивидуалните им особености • Води уверено разговори с клиенти с цел консултиране и съгласуване на услуги, като разбира и уважава техните изисквания и същевременно защитава интересите на организацията • Проявява комбинативност при проучване на алтернативни решения, налични на пазара
Резултат от учене 3.3:	Владее чужд език по професията
Знания	• Познава основната професионална терминология на чужд език
Умения	• Чете и разбира професионални текстове (специализирана литература, техническа документация и др.) на чужд език • Ползва чужд език при търсене на актуална информация от интернет и други източници • Ползва чужд език (писмено и говоримо) при комуникация с партньори и клиенти
Компетентности	• Владее чужд език на ниво, позволяващо му да

Наименование на единицата:	Комуникация и чужд език
	осъществява ефективна комуникация по професионални и други теми, както и да изпълнява служебните си задължения
Средства за оценяване:	Средство 1: • Провеждане на разговори по професионални теми на чужд език
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Комуникира на чужд език в учебна или работна ситуация

ЕРУ 4

Наименование на единицата:	Информационни и комуникационни технологии
Код:	3-4 Важи за всички специалности от трета степен на професионална квалификация от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	<u>Маркшайдер</u>
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 4.1:	Познава съвременните информационни и комуникационни технологии
Знания	• Знае актуалните тенденции в развитието на ИКТ
Умения	• Следи за новости в областта на ИКТ във връзка с ежедневната си дейност
Компетентности	• Избира правилно съответната ИКТ съобразно актуалните изисквания на фирмената/производствената среда
Резултат от учене 4.2:	Използва различни по вид информационни и комуникационни технологии
Знания	• Изброява най-често използваните ИКТ в рамките на работния процес • Знае основните видове специализиран софтуер, които се използват в професията
Умения	• Прилага различни видове ИКТ в работата
Компетентности	• Самостоятелно работи с подходящо подбрани ИКТ съобразно спецификата на конкретната дейност
Средства за оценяване:	Средство 1: • Изпълнение на поставена задача, свързана с използването на информационни и комуникационни

Наименование на единицата:	Информационни и комуникационни технологии
	технологии
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Компютърен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Изпълнява работната задача, като прилага информационни и комуникационни технологии • Обосновава избора на информационни и комуникационни технологии за решаване на работната задача

ЕРУ 5

Наименование на единицата:	Икономика и предприемачество
Код:	3-5 Важи за всички специалности от трета степен на професионална квалификация от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	<u>Маркшайдер</u>
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 5.1:	Познава основите на икономиката
Знания	• Знае видовете пазарни структури • Знае значението на свободната пазарна конкуренция • Знае действието на основните пазарни закони – закона за пазарното търсене и закона за пазарното предлагане • Познава ролята на пазара за регулиране дейността на предприятието
Умения	• Анализира пазарното търсене в реална среда • Анализира групите потребители с техните особености • Анализира пазарното предлагане в реална среда (анализира конкуренцията или конкурентната среда) • Анализира обкръжаващата среда на фирмата, както и силните и слабите страни на бизнеса
Компетентности	• Прилага икономическите познания съобразно динамиката на пазарната среда • Съобразява продукта, който предлага, с търсенето и предлагането на пазара

Наименование на единицата:	Икономика и предприемачество
Резултат от учене 5.2:	Формира предприемаческо поведение
Знания	• Знае факторите на обкръжаващата пазарна среда и влиянието им върху дейността на фирмата • Познава възможностите за разширяване и актуализиране на професионалната си квалификация и тази на персонала
Умения	• Преценява необходимостта от промени, свързани с подобряване на работния процес • Оценява необходимостта на персонала от обучение и предлага подходящи възможности
Компетентности	• Самостоятелно открива подходящи идеи за развиване на собствен бизнес в реална среда, преценявайки възможностите и рисковете • Предлага решения за оптимизация на дейностите, свързани с работните процеси
Средства за оценяване:	Средство 1: • Решаване на тест Средство 2: • Решаване на казус по зададен сценарий
Условия за провеждане на оценяването:	За средства 1 и 2: • Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Владее основните теоретични постановки в областта на икономиката и предприемачеството За средство 2: • Вярно, точно и мотивирано определя действията за разрешаване на описания проблем в зададения казус/сценарий

ЕРУ 6

Наименование на единицата:	Техническо чертане
Код:	544-1
	Важи за всички професии от професионално направление „Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми“ от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер

Наименование на единицата:	Техническо чертане
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 1:	Познава основите на техническото чертане
Знания	• Познава средствата и материалите за изработка на чертежи • Знае основните правила и принципи на техническото чертане • Познава топографското и маркшайдерското чертане
Умения	• Тълкува правилно различните видове чертежи • Разбира технологията на създаване на технически чертеж
Компетентности	• Може самостоятелно да създава скици и чертежи, съобразявайки се с правилата за създаване на технически чертеж
Резултат от учене 2:	Разчита планове, карти, схеми и профили
Знания	• Познава различните условни знаци и елементи на чертежите • Знае методите за изготвяне на планове, карти, схеми и профили
Умения	• Тълкува правилно различните видове планове, карти, схеми и профили • Разбира специфичните изисквания за създаване на планове, карти, схеми и профили
Компетентности	• Може самостоятелно да изработва планове, карти, схеми и профили, вземайки предвид първичните данни и характерните изисквания при изработването им
Средства за оценяване:	Средство 1: • Теория: Решаване на тест Средство 2: • Практика: Изработване на чертеж
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет За средство 2: • Практика: Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1:

Наименование на единицата:	Техническо чертане
	• Теория: Описва точно значението на графичните знаци, използвани в представената техническа документация За средство 2: • Практика: Намира каталожни данни и изработва правилен и точен чертеж

ЕРУ 7

Наименование на единицата:	Минно дело и геология
Код:	544-2
	Важи за всички професии от професионално направление „Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми“ от СППОО
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 1:	Запознат е с основите на геологията
Знания	• Знае основните понятия и термини в геологията • Познава основните видове полезни изкопаеми и скали
Умения	• Разпознава основните видове полезни изкопаеми и скали • Разчита различните видове геоложки карти, планове и чертежи
Компетентности	• Самостоятелно точно и вярно определя и документира пространственото положение на различните видове проучвателни изработки (сондаж, шурф, кладенец и др.)
Резултат от учене 2:	Знае основите на минното дело
Знания	• Знае основните понятия и термини в минното дело • Познава основните методи за добив на полезни изкопаеми • Познава основните машини и съоръжения в добива на полезни изкопаеми • Класифицира видовете миннодобивни предприятия
Умения	• Различава основните начини и методи за добив на полезни изкопаеми
Компетентности	• Може да извършва прецизно и безопасно дейностите, свързани с добив на полезни изкопаеми
Средства за оценяване:	Средство 1:

Наименование на единицата:	Минно дело и геология
	• Теория: Решаване на писмен теоретичен тест
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Теория: Познава основните теоретични постановки в областта на минното дело и геологията

ЕРУ 8

Наименование на единицата:	Геодезически и маркшайдерски измервания
Код:	544050-1 Важи за професия „Маркшайдер“
Ниво според НКР:	4
Ниво според ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 1:	Извършва геодезически измервания
Знания	• Познава устройството и предназначението на ролетка, нивелир, теодолит, тотална станция и призма, ГНСС (GPS) приемник, лазерен скенер, уреди за аерофотограмметрия, земнофотограмметрични снимачни инструменти • Познава методите за извършване на геодезическо измерване – полигонов ход, тахиметрична и ортогонална снимка, геометрична и тригонометрична нивелация
Умения	• Подготвя изходни данни за измерване (координати и коти на работната основа) от съществуващи карти, планове или измервания • Извършва измервания с ролетка, компас, нивелир, лата, теодолит, тотална станция и призма, ГНСС (GPS) приемник в технологичен ред
Компетентности	• Може самостоятелно да проверява изправността на геодезическите инструменти, с които работи, вземайки предвид предписанията, описани в техническата документация на производителя • Способен е самостоятелно да прилага методите за геодезическо измерване, съобразявайки се с теренните особености и изискваната точност на заснемане
Резултат от учене 2:	Използва и поддържа маркшайдерската мрежа
Знания	• Познава методите за стабилизиране, сигнализиране и реперирание на полигонови точки

Наименование на единицата:	Геодезически и маркшайдерски измервания
	• Познава видовете опорни геодезически мрежи и точки
Умения	• Избира, стабилизира и сигнализира полигонови точки и репери
Компетентности	• Участва в поддръжката на маркшайдерска мрежа в мини за открит и подземен добив на полезни изкопаеми, вземайки предвид вида им
Резултат от учене 3:	Извършва маркшайдерско заснемане
Знания	• Познава методите за маркшайдерско заснемане – тахиметрична, съединителна, вертикална и компасна снимка • Познава и описва методите за измерване на деформации
Умения	• Избира инструменти и апаратура според вида на маркшайдерската задача • Извършва маркшайдерска снимка на подробностите на обекта, като спазва технологичната последователност
Компетентности	• Способен е в екип да прилага методите за маркшайдерско заснемане с изискваната точност • Може самостоятелно да оформя маркшайдерска снимка, съобразявайки се с действащите изисквания
Средства за оценяване:	Средство 1: • Теория: Решаване на тест или развиване на въпрос Средство 2: • Практика: Заснемане на полигонов ход или тахиметрична снимка
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет За средство 2: • Практика: Учебен полигон
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Теория: Познава технологията при извършване на геодезически и маркшайдерски измервания За средство 2: • Практика: Заснема полигонов ход или тахиметрична снимка с точност в рамките на допустимите отклонения

Наименование на единицата:	Геодезически и маркшайдерски изчисления
Код:	544050-2 Важи за професия „Маркшайдер“
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 1:	Извършва геодезически задачи
Знания	• Познава координатните системи в геодезията • Познава видовете геодезически задачи – първа и втора основна, права и обратна засечка
Умения	• Изчислява основни задачи в геодезията • Изчислява геодезически полигони, засечки и нивелачен ход
Компетентности	• Може да изчислява и изравнява работна геодезическа основа, вземайки предвид измерените данни и допустимата точност
Резултат от учене 2:	Извършва маркшайдерски задачи
Знания	• Познава маркшайдерските работи при прокарване на минни изработки – хоризонтални и наклонени изработки, вертикални и наклонени шахти
Умения	• Изчислява маркшайдерски полигони • Изчислява трасировъчни елементи за сбойки и линейни обекти • Определя наклони и съставя разрези
Компетентности	• Може самостоятелно да решава различни видове маркшайдерски задачи, съобразявайки се с технологичния процес, с който са свързани • Може под наблюдение на инженер-маркшайдер да сравнява и анализира резултати от различни по време наблюдения на изработки и съоръжения, съобразявайки се с характеристиките на наблюдавания обект
Резултат от учене 3:	Изчислява обем на иззета минна маса
Знания	• Описва методите за създаване на топографски повърхнини • Описва методите за изчисляване на обеми, запаси и загуби
Умения	• Изработва топографски модели преди и след изземване

Наименование на единицата:	Геодезически и маркшайдерски изчисления
	на минната маса • Изготвя справки с иззета минна маса за определени периоди от време • Работи с бази данни
Компетентности	• Способен е самостоятелно да анализира резултатите от изчисления обем, вземайки предвид нормативните изисквания • Способен е самостоятелно да създава и поддържа база данни за текущи и предходни изчисления на иззетия обем, вземайки предвид справките, които ще обслужва
Средства за оценяване:	Средство 1: • Теория: Решаване на тест или развиване на въпрос Средство 2: • Практика: Решаване на практическа задача – геодезическа, маркшайдерска или за изчисление на обем
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет За средство 2: • Практика: Учебен кабинет
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Теория: Познава технологията за извършване на геодезически и маркшайдерски изчисления За средство 2: • Практика: Решава практическа задача с точност в рамките на допустимите отклонения

ЕРУ 10

Наименование на единицата:	Модели на минни изработки
Код:	544050-3 Важи за професия „Маркшайдер“
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4

Наименование на единицата:	Модели на минни изработки
Резултат от учене 1:	Изработва модели на минни изработки
Знания	• Описва технологичните етапи за изработване на модел (цифров и графичен) • Описва картографските методи за изобразяване на маркшайдерското съдържание • Познава системата от условни знаци за изобразяване на ситуация и релеф в карти и планове • Описва видовете и начините за изработване на карти, планове и разрези съгласно изискванията за точност • Дефинира изискванията и начините за изработване на издателски шаблони • Знае основните принципи и приложения на географските информационни системи (ГИС)
Умения	• Работи със специализиран софтуер за обработка на данни • Обработва маркшайдерските измервания със специализиран софтуер • Създава топографски повърхнини
Компетентности	• Способен е самостоятелно да създава графична основа за ГИС, вземайки предвид геопространствените данни, с които трябва да се обвърже • Може самостоятелно да създава топографски модели преди и след изземване на минна маса, вземайки предвид изходните данни от полските измервания
Резултат от учене 2:	Разчита техническата документация и познава нормативните актове
Знания	• Познава и прилага изискванията на нормативната уредба, свързана с маркшайдерските дейности
Умения	• Използва информация от карти, планове, схеми, скици и профили при извършване на конкретни маркшайдерски задачи • Попълва таблици, справки, протоколи съгласно нормативните изисквания
Компетентности	• Способен е самостоятелно да изготвя изходни данни и документация, необходима за проектиране на минни изработки, съобразявайки се с действащите инструкции за проектиране • Способен е съвместно с технолог-еколог да изготвя

Наименование на единицата:	Модели на минни изработки
	необходимата документация за предаване на рекултивирани терени, вземайки предвид изискванията на приемателния орган и нормативните актове
Средства за оценяване:	Средство 1: • Теория: Решаване на тест или развиване на въпрос Средство 2: • Практика: Решаване на практическа задача за изчисляване на обем със специализиран софтуер
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет За средство 2: • Практика: Учебен кабинет, оборудван с компютър
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Теория: Познава основните теоретични постановки при изработване на модели на минни изработки За средство 2: • Практика: Решава практическа задача с точност в рамките на допустимите отклонения

ЕРУ 11

Наименование на единицата:	Минно планиране и контрол
Код:	544050-4 Важи за професия „Маркшайдер“
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Наименование на професията:	Маркшайдер
Ниво по НКР:	4
Ниво по ЕКР:	4
Резултат от учене 1:	Участва в планирането на минните работи
Знания	• Описва и познава йерархията на проектите за планиране
Умения	• Изготвя входна и крайна графична и текстова документация • Разчита технически паспорти на минни съоръжения и се съобразява с техните параметри
Компетентности	• Може самостоятелно да определя мястото, времето и обема на минните работи с оглед изпълнение на

Наименование на единицата:	Минно планиране и контрол
	зададените цели, съобразявайки се с техническите паспорти на съоръженията • Способен е под ръководството на прекия си ръководител да съчетава проектните обеми с останали технологични решения по време и място, вземайки предвид всички параметри по безопасност и устойчивост на разработваното находище
Резултат от учене 2:	Извършва трасировъчни работи
Знания	• Познава методите и елементите на трасиране
Умения	• Извършва трасиране на наземни и подземни съоръжения и изработки • Определя и дава ниво на наземни и подземни съоръжения • Трасира на терен параметрите, зададени в проекта за рекултивация
Компетентности	• Може самостоятелно да извършва трасировъчни работи и контрол на наземни и подземни съоръжения и изработки, съобразявайки се с технологичната последователност при извършване на трасировъчни дейности • Способен е самостоятелно да преценява точността на трасировъчните работи, вземайки предвид характеристиките на трасирания обект или съоръжение
Резултат от учене 3:	Извършва контрол на подземни и наземни съоръжения и изработки
Знания	• Познава методите и уредите за материализиране на проектен наклон
Умения	• Материализира с подходящ метод или уред проектния наклон • Маркира на терен фактическата кота на точка от работната площадка • Изчислява разликата между фактическата и проектната кота
Компетентности	• Способен е самостоятелно да контролира изпълнението на проектните коти и наклони, вземайки предвид пространственото положение на съоръжението
Средства за оценяване:	Средство 1: • Теория: Решаване на тест или развиване на въпрос
Условия за провеждане на оценяването:	За средство 1: • Теория: Учебен кабинет

Наименование на единицата:	Минно планиране и контрол
Критерии за оценяване:	За средство 1: • Теория: Демонстрира знания за минното планиране и контрола на подземни и наземни съоръжения и изработки

4. Изисквания към материалната база

4.1. По теория

Обучението по теория се извършва в учебни кабинети, оборудвани с необходимата техническа и компютърна техника. Обзавеждането на учебния кабинет по теория включва: работно място за обучаващия и за всеки обучаван (работна маса и стол), учебна дъска, мебели (предимно шкафове за различни цели), екрани и стойки за окачване на табла и учебно-технически средства (диапроектори, видеотехника, шрайбпроектори), учебни пособия: демонстрационни макети и модели, онагледяващи табла, реални образци, учебни видеофилми, програмни продукти, закони, наредби и инструкции, регламентиращи нормативните изисквания за маркшайдерска дейност. Компютърният кабинет трябва да предлага персонален компютър на всеки обучаван с необходимия хардуер и софтуер, свързан в мрежа, принтер, плотер, скенер или дигитайзер, мултимедия (за предпочитане с компютърен интерфейс) и достъп до интернет.

4.2. По практика

Учебната практика се провежда предимно на учебни полигони на открито или в зала в зависимост от климатичните условия и учебното съдържание. Обучаемите се разделят на групи от 5 до 7 души в зависимост от наличната техника на учебното заведение.

За осъществяване на практическите занимания е препоръчително материалната база да разполага със следните инструменти: ролетки, жалони със стойки, отвеси, бусоли, петостенни призми, теодолити, електронни планиметри, нивелири с лати, тотални станции, оборудвани с отражателни призми, триноги, високоточен ГНСС (GPS) приемник, лазерен скенер, справочна и каталожна литература за геодезическа апаратура и ръководства за работа с нея.

Помещението за съхраняване на учебните инструменти трябва да отговаря на изискванията за съхраняването на геодезическата апаратура - ниска влажност и постоянна температура. Обзавеждането трябва да включва шкафове и стелажи.

Обучението по практика може да се осъществява и на територията на открит рудник, подземен рудник, кариера или обогатителна фабрика след сключени договори за провеждане на учебната практика.

5. Изисквания към обучаващите

5.1. По теория

Право да преподават теория имат лица с образователно-квалификационна степен „магистър" или „бакалавър" по специалности от професионални направления от област на висшето образование „Технически науки" (според Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с Постановление № 125 от 24.06.2002 г. на Министерския съвет - обн., ДВ, бр. 64 от 2002 г.; изм. с Решение № 10827 от 27.11.2003 г. на ВАС на Република България - бр. 106 от 2003 г., бр. 32 от 2005 г.; доп., бр. 94 от 2005 г.), които съответстват на учебните модули и предмети.

5.2. По практика

Право да преподават практика имат лица с образователно-квалификационна степен „магистър" или „бакалавър" по специалност „Маркшайдерство и геодезия", професионално направление „Архитектура, строителство и геодезия" от област на висшето образование „Технически науки" и минимум 3 години професионален опит по специалност „Маркшайдерство и геодезия" или „Геодезия" по съответната практика.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните знания и умения.